

Mirosław Przyłęcki

Międzynarodowa Pracownia Urbanistyczna w Janowcu, 15-20 września 1986 r.

Ochrona Zabytków 40/3, 214-215

1987

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MIĘDZYNARODOWA PRACOWNIA URBANISTYCZNA W JANOWCU, 15–20 WRZEŚNIA 1986 R.

W dniach od 15 do 20 września 1986 r. w Janowcu zorganizowano w ramach Grupy Roboczej Krajów Socjalistycznych ds. Konserwacji Zabytków Historii, Kultury i Muzealiów interesujący plener związany z projektowaniem rewaloryzacji zabytkowych zespołów miejskich – II Międzynarodową Pracownię Urbanistyczną (pierwszą zorganizowano w 1984 r. w Jihlavie w CSRS). Organizatorami byli Sekretariat Grupy Roboczej i Komisja I zajmująca się sprawami ochrony i rewaloryzacji zabytkowych zespołów miejskich. Przedmiotem prac terenowych była koncepcja rewaloryzacji Janowca – dawnego miasteczka, malowniczo położonego nad Wisłą u stóp ruin zamku o tej samej nazwie.

Janowiec utracił dawno prawa miejskie – a także oprócz ruin zamku i bardzo interesującego gotycko-renesansowego kościoła parafialnego – również całą zabudowę o charakterze zabytkowym. Zabudowa Janowca uległa mianowicie poważnym zniszczeniom w 1915 i w 1944 r. Na miejscu zniszczonych pod koniec II wojny światowej domów pobudowano w okresie powojennym nieciekawe plastycznie domy mieszkalne i gospodarce o niewielkich kubaturach, małych (1, 2, rzadko 3 kondygnacje) gabarytach i drobnej skali. Zachowały się natomiast relikty średniowiecznego i renesansowego rozplanowania, niezwykle interesujące krajobrazowo położenie oraz kilka domów chronionych jako zabytki. Do tegorocznych prac w Janowcu – potraktowanych jako konkurs zamknięty – zgłosili się: mgr inż. arch. Krystyna Gruszecka i mgr inż. arch. Mikołaj Kornecki (PRL), inż. arch. Katarina Pecharova i inż. arch. Jarmila Lalkova (CSRS), inż. arch. Jozsef Schön (WRL), inż. arch. Georgij Kajtazow (BRL) oraz inż. arch. Sergiej Bagłasow (ZSRR).

Projektanci otrzymali informację o osadzie i wytyczne do projektowania opracowane przez Pracownię Konserwacji Zabytków Oddział w Lublinie, terenową służbę konserwatorską z Lublina i Kazimierza Dolnego oraz architekta wojewódzkiego w Lublinie. Otrzymali też odpowiednio podkłady i inwentaryzacje architektoniczno-urbanistyczne oraz wybrane materiały ikonograficzne. Przed przystąpieniem do prac dokonali wizji lokalnej.

1. Uczestnicy Międzynarodowej Pracowni Urbanistycznej w Janowcu

W dniu 19 września rozpoczął pracę sąd konkursowy w składzie: przewodniczący – dr inż. arch. Mirosław Przyłęcki (koordynator polskiej Komisji I), sędzia referent – mgr inż. arch. Jadwiga Jamiółkowska oraz sędziowie – dr Lech Krzyżanowski, inż. arch. Aleś Vošahlik (koordynator międzynarodowej Komisji I), mgr Jerzy Żurawski, mgr Tadeusz Zielniewicz. Sędzią posiłkowym był mgr Henryk Dębicki (naczelnik gminy Janowiec), sekretarzem – Magdalena Gumkowska.

Sąd konkursowy, reprezentujący środowisko architektów, krytyków sztuki, konserwatorów zabytków, teoretyków i praktyków ochrony i konserwacji zabytków i zespołów zabytkowych, przyjął następujące kryteria oceny przedstawionych prac:

- 1) zachowanie walorów krajobrazowych osady, zachowanie charakterystycznej skali i gabarytów zabudowy, zachowanie oryginalnego układu przestrzennego dawnego miasteczka historycznego,
- 2) wyeksponowanie zachowanych za-

bytków architektury i dominant przestrzennych,

- 3) zaprogramowanie funkcji osiedla z podkreśleniem jego walorów turystycznych i rozmieszczenie usług,
- 4) korekty układu komunikacyjnego,
- 5) przedstawienie koncepcji współczesnej zabudowy Janowca z zachowaniem charakteru zabudowy małego miasteczka.

Po dokonaniu przeglądu prac sędzia-referent przy udziale mgr J. Żurawskiego przedstawił poszczególne projekty i ich charakterystykę. W toku dyskusji stwierdzono, że wszystkie prace spełniły warunki konkursu, a przedstawione materiały dają interesującą konfrontację metod i poglądów na rewaloryzację w różnych krajach środkowej Europy. Oprócz wielu interesujących i prawidłowych lub przynajmniej poprawnych rozwiązań zauważono powtarzające się w kilku pracach błędy polegające na przerysowaniu skali projektu, na nie uzasadnionych poszerzeniach ulic i placów, na formowaniu dodatkowych placów

tworzących nieodpowiadające charakterowi Janowca perspektywy widokowe, na podwyższeniu skali zabudowy, na błędnych rozwiązaniach komunikacji itp. W koncepcjach architektonicznych pojawiły się w kilku projektach zbyt agresywne formy zabudowy czy akcenty przestrzenne. W paru innych pracach przeważały tendencje zachowawcze aż do naśladownictwa form zabudowy historycznej (praca architekta radzieckiego) czy tradycyjnego budownictwa ludowego (praca architekta węgierskiego). Mikołaj Kornecki przedstawił sumienne studia nad typami zabudowy i formami detalu, a Siergiej Bałasow ze Związku Radzieckiego pokusił się o próbę rekonstrukcji rozplanowania i zabudowy Janowca w XVIII w., wyciągając z niej wnioski do projektowania zabudowy Janowca współczesnego, w duchu architektury o formach wyraźnie historyzujących. W kilku pracach zaprojektowano rekonstrukcję nie istniejącej synagogi. Niektóre prace proponowały nadmierną koncentrację usług w rynku – aż do całkowitej eliminacji funkcji mieszkalnej z zabudowy przyrynkowej. W jednej

pracy przedstawiono próbę sformowania bloków urbanistycznych o zabudowie obrzeżnej obcej strukturze przestrzennej Janowca. Większość prac postulowała dokonanie celowych korektur w błędnie zlokalizowanych i zaprojektowanych po wojnie budynkach (np. gminny ośrodek kultury). W wyniku obrad sądu konkursowego postanowiono przyznać dwie pierwsze nagrody równorzędne pracom: arch. Krystyny Gruszeckiej (PRL) – za twórczą adaptację wytycznych konserwatorskich, kompleksowe przedstawienie projektu prawidłowo ukierunkowanej przebudowy i rozbudowy Janowca przy zachowaniu właściwej skali i gabarytu zabudowy oraz interesujących propozycji architektonicznych, arch. K. Gruszecka przedstawiła dodatkowo propozycje wariantów rozbudowy domów istniejących oraz studium kolorystyczne budynków; arch. Katariny Pecharowej (CSRS) – za projekty bardzo interesującej nowej zabudowy Janowca o wysokich walorach estetycznych. Arch. K. Pecharova konsekwentnie zrywając z historyzmem, a także unikając zachowawczych form architektury tzw. neutralnej, przedstawiła pro-

jektury architektury zdecydowanie nowoczesnej o wartościowym estetycznie detalu, dobrze wyczonej skali i nastroju małego miasteczka. Przyznano także trzy wyróżnienia pierwszego stopnia: arch. Jarmili Lalkovej (CSRS), arch. Jozsefowi Schönowi (WRL) – za przedstawienie interesujących rozwiązań projektowych rewaloryzacji Janowca z prawidłowym uchwyceniem skali i charakteru zabytkowego osiedla. Wyróżnienia drugiego stopnia otrzymali: arch. Georgij Kajtazow (BRL) i arch. Siergiej Bałasow (ZSRR). Te wyróżnienia postanowiono przyznać za ewidentny wkład pracy w przedstawione projekty, których wyniki – z uwagi na bardzo zachowawczy charakter – nie wnoszą koncepcji twórczych i zgodnie z przyjętymi wcześniej kryteriami ocenione zostały mniej korzystnie niż inne nagrodzone prace. Postanowiono kontynuować Międzynarodowe Pracownie Urbanistyczne w kolejnych krajach uczestniczących w pracach Komisji I Grupy Roboczej oraz zalecić organizatorom opublikowanie projektów pleneru w Janowcu.

Mirosław Przyłęcki

REWALORYZACJA HISTORYCZNYCH ZESPÓŁÓW MIEJSKICH, KAZIMIERZ DOLNY, 21–27 WRZEŚNIA 1986 R.

W dniach 21–27 września 1986 r. odbyła się w Kazimierzu Dolnym wspólna narada dwu Komisji Problemowych Grupy Roboczej poświęcona problematyce rewaloryzacji historycznych zespołów miejskich. Przedstawiciele Komisji I ds. Rewaloryzacji Historycznych Zespołów Miejskich (koordynator CSRS) oraz przedstawiciele Komisji X ds. Organizacji i Ekonomiki Przedsiębiorstw Konserwatorskich (koordynator PRL) zaprezentowali referaty związane z problemami rewaloryzacji zabytkowych miast w Bułgarii, Czechosłowacji, NRD, na Węgrzech, w ZSRR i w Polsce. Obserwatorem narady był przedstawiciel Kuby. Wysłuchano 12 referatów i informacji, które w sposób pełny i niezwykle interesujący przedstawiły zagadnienia związane z przygotowaniem działań rewaloryzacyjnych zarów-

no w ujęciu projektowym i urbanistycznym, jak również pod kątem ekonomicznym.

Obradom przewodniczyli: koordynator Komisji I – dr hab. Aleš Vošahlik (CSRS) oraz Komisji X – inż. Jan Kozyra (PRL, dyrektor Oddziału PKZ w Lublinie). Referaty zaprezentowane zostały przez następujących uczestników: W. Kolarową (BRL), J. Faltysa, H. Mešicką, L. Husovską (CSRS), A. Readera, K. H. Loui (NRD), T. Fejerdi (WRL), K. Łooweer (ZSRR), J. Jarzębowski, M. Przyłęckiego, W. Niessnera, A. Macura, M. Rejmanowskiego (PRL). Strona polska poza referatami związanymi z rewaloryzacją zabytkowych zespołów miejskich w kraju zaprezentowała także zagadnienia kompleksowej rewaloryzacji zabytkowej cytadeli w Algierii.

Uczestnicy narady spotkali się w czasie obrad z dyrektorem Muzeum Kazimierza Dolnego, Jerzym Żurawskim, który przedstawił problemy rewaloryzacji Kazimierza Dolnego. Ponadto zwiedzili Lublin i Zamość, gdzie odbyło się spotkanie z dyrekcją Oddziałów PP PKZ, oraz Sandomierz. W czasie objazdu przedstawiono gościom problemy rewaloryzacji miast zabytkowych. Zapoznali się oni z najciekawszymi zabytkami Kazimierza Dolnego, Lublina, Zamościa, Sandomierza. Naradzie towarzyszyła wystawa prac II Międzynarodowej Pracowni Urbanistycznej w Janowcu, w której uczestniczyli członkowie Grupy Roboczej z Bułgarii, Czechosłowacji, ZSRR, WRL i Polski.

Magdalena Gumkowska

METODY I TECHNIKA EWIDENCJI ZABYTEKÓW, BAŃSKA BYSTRZYCA, 22–26 WRZEŚNIA 1986 R.

W dniach 22–26 września 1986 r. na terenie Słowacji w Bańskiej Bystrzycy i w Muzeum Wsi Orawskiej w Zuberu odbyło się międzynarodowe spotkanie Komisji II „Metody i Technika Ewidencji Zabytków” Grupy Roboczej Krajów Socjalistycznych ds. Konserwacji Zabytków Historii, Kultury i Muzealiów. Było to już VII spotkanie Komisji, która rozpoczęła swoją działalność w Różnawie (CSRS)¹. W pracach Komii-

sji czynny udział biorą komisje narodowe Bułgarii, Czechosłowacji, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Polski, Węgier i Związku Radzieckiego, a koordynuje je Czechosłowacja – Státny Ústav Pamiatkovej Starostlivosti w Bratysławie, personalnie dr Michal Horský. W pierwszym etapie działalności Komisji dominowała prezentacja metod ewidencji zabytków oraz zautomatyzo-

wanych systemów informacji (AIS) mających zastosowanie w tej dziedzinie. Ten nurt wymiany doświadczeń i materiałów towarzyszy pracom Komisji przez cały czas, bowiem stosowane

¹ M. Kornecki, *Metody i technika ewidencji zabytków – Spotkanie konsultacyjne Komisji Problemowej Grupy Roboczej Krajów Socjalistycznych ds. Konserwacji Zabytków Historii, Kultury i Muzealiów*. „Ochrona Zabytków” 1980 nr 3 s. 226.